

מיתובי על רב ממה ששנינו בברייתא: שלישיית, ישיבת סנהדרין שיש בה שלשה מדברים בשבעים לשון היא חכמה, ואילו רביעית — אין למעלה הימנה.

הרי שצריכין שלשה.

ומתרת הגמרא:

הוא, רב, דאמר כי כמו האי תנא. רתניא, ששנינו בברייתא אחרת: שניה ישיבת סנהדרין שיש בה שני דיינים היודעים לדבר בשבעים לשון, הרי היא חכמה, ואילו שלישיית — אין למעלה ממנה.

ואגב שהביא הגמרא ששמעון התימני דן לפני החכמים בקרקע, מביאה הגמרא עוד תנאים שדנו לפני החכמים, ועוד תוארים שנתכנו בהם תנאים ואמוראים.

כל מקום ששנינו "למידין לפני חכמים", הכונה היא לאמורא לוי, שהוא היה למד מרבי יהודה הנשיא.

כל מקום ששנינו "דנים לפני חכמים", הכונה

היא על שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנניא בן חכניאי, שלא באו לזקנה, והיו יושבין בקרקע, ודנים בהלכה לפני החכמים.

רב נחמן בר יצחק מתני, היה שונה כך: כל מקום ששנינו "דין לפני חכמים" הם חמשה, ואלו הן: שמעון בן עזאי, ושמעון בן זומא, ושמעון התימני, חנן המצרי, וחנניא בן חכניאי. כלומר, רב נחמן בר יצחק מוסיף את שמעון התימני.

"רבותינו שבבבל ש"ש הם רב ושמואל.

"רבותינו שבארץ ישראל" — רבי אבא.

"דייני גדולה" הוא קרנא.

"דייני דארץ ישראל" — רבי אמי ורבי אסי.

"דייני דפומבדיתא" — רב פפא בר שמואל.

"דייני דנהרדעא" — רב אדא בר מניומי.

"פכי דסורא" — רב הונא ורב חסדא.

ואחד יודע לשמוע ויודע לשאול ולהשיב אין מושיבין בה סנהדרין, אף על פי שיש בה אלפים מישראל".

ועוד הקשה בחידושי הר"ן: מדברי רש"י משמע שאין צריך לכל בית הדין קבלת עדות, אלא שנים ושלשה. ואינו במשמע.

ועל קושיית הר"ן אפשר לתרץ, שרש"י לשיטתו הסובר כדעת רבי סעדיה גאון (המובא ברמב"ן בפירושו לתורה פרת שופטים) שמספיק לקבלת עדות בידיני נפשות שלשה מחברי בית הדין, ורש"י סובר כן בבבא קמא דף צ ב. ועיין לעיל ח ב בדברי המהר"ם. ועיין בקהילות יעקב.

ועוד קשה, מה שייך "דן לפניהם בקרקע" לענין שבעים לשון.

לכן מבאר הרמ"ה בשם רב שרירא גאון ז"ל: "שנים לדבר בתלמוד תורה, שברורה להן משנתן וברור להן תלמודן — ואין טועין בדבר משנה, אף הן ראויין לשיקול הדעת ויש בהן כדי לדבר בעסקי הלכות. ואחד לשמוע — אף על פי שאין יודע לדבר ואין משניותיו סדורות לו אלא שהוא מבין מה שהוא שומע, וכשהוא רואה דברי זה ודברי זה איזה מהן חזק ואיזה מהן בטל".

וכן משמע שביאר הרמב"ם שכתב (פרק א' הלכה ה'): "כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים אחד ראוי ללמד ולהורות בכל התורה כולה